

Kriser och möjligheter

”

Tekniken är en manifestation av människors och samhällets drömmar och förhoppningar.

CLAES KLASANDER, FÖRESTÅNDARE CETIS

Först ska jag bekänna färg: jag är vapenvägrare och uttalad pacifist. Men egentligen ska det inte ha så stor betydelse för er läsning av denna text. Jag vill vara aktuell och ta utgångspunkt i konflikten i Ukraina för att resonera om några saker med tydlig teknikkoppling. Trots att (eller kanske just därför) den är så tragisk, är den också exemplarisk på flera sätt. Eventuellt förenklar jag några tankelöpor, men jag hoppas att poängerna ska bli begripliga.

I kompetensutvecklingsmodulen ”Teknikens förändring och dess konsekvenser” på Skolverkets ”Lärportal” finns ett avsnitt som handlar om drivkrafterna bakom de förändringar vi kan se att tekniken omkring genomgått under seklerna. En av de vi uppmärksammar där är de militära. De brukar tillskrivas betydelse för en massa teknikutveckling, som i sin tur lett till dramatiska förändringar och konsekvenser. Rymdteknikens utveckling (och kopplingen till ballistiska robotar) är ett exempel. Den har drivits av både människans lust att flyga (eller ”få upp saker i luften”) och av nationers strävan till maktförskjutningar genom militär överlägsenhet. Tänk om

alla de resurser som lagts på den militära sidan av denna längtan upp i luften, hade styrts av andra drivkrafter? Bättre handel? Mer utbildning? Bättre sjukvård? Mer kunskap om jorden tidigare? Just det här sista uppmärksammade en kollega mig på: vi har gått från att stå och titta undrande upp mot rymden, till att ha redskap för att titta undrande ner på jorden från många kilometers höjd. Om vår förståelse för jorden kommit tidigare, hade vi kanske hanterat de globala klimatutmaningarna bättre. Hade det hänt utan de militära drivkrafterna? Kanske inte.

Anakronistiska historiedrömmar

Det är fäfångt att tänka ”vad hade hänt om vi satsat militära resurser på att bättre förstå vår jord?”. Den tekniska förändringen har redan följt de stigar som våra kulturer trampat upp. Men, eftersom tekniken är en manifestation av människors och samhällets drömmar och förhoppningar har vi möjligheten att tänka annorlunda över den tekniska framtiden vi och våra barn vill se. Teknikundervisningens värderingsövningar behöver därför föregås av undervisning som hjälper barn och elever med den kunskap som krävs för att fundera över teknikens förändring och dess konsekvenser.

De finstämda systemen

En ytterligare observation man kan göra, är att konflikten visar hur militära drivkrafter kan ställa till det. Många krig har lett till att de globala handelssystemen ofta får sig en rejäl knäck och tar tid på sig för att hitta nya vägar. Så även nu, när bristen på t.ex. säd, konstgödsel och gas gjort att de leveranser som tidigare fungerade, nu inte är så lätta att hitta alternativa lösningar för.

Kriser som drivkraft för förändring

I nyhetsrapporteringen har jag noterat att det finns flera länder som sett krisen som en möjlighet att ”äntligen” göra sig mindre beroende av den klimatskadliga naturgasen och satsa på att ställa om till mer hållbara energilösningar, för både befolkning och industri. I många fall har man suttit så hårt fast i sedan länge etablerade system att det nästan känts omöjligt att lämna den stigen. Nu har man kanske fått den kick där bak man behövde. Och jag tänker att det är angeläget att kunna fundera över teknikens karaktär och roll i allt detta – även för eleverna!

Teknikundervisning i skolan ges ut av CETIS - Nationellt resurscentrum för teknikundervisning i skolan, vid Linköpings universitet. Nyhetsbrevet utkommer fyra gånger per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Claes Klasander, CETIS
E-post: claes.klasander@liu.se
Telefon: 011-36 33 07

LAYOUT

Christina Wallnér, No Wait AB

REDAKTÖR OCH KONTAKT

Katarina Rehder, CETIS
E-post: katarina.rehder@liu.se
Telefon: 011-36 31 20

Postadress:

Linköpings universitet
Campus Norrköping
601 74 Norrköping

PRENUMERATION

Beställ ditt digitala exemplar gratis på CETIS hemsida.

Prenumerationsfrågor:

Lena Haskler
E-post: lena.haskler@liu.se
Telefon: 011-36 36 58

www.cetis.se